

OPETUSALAN EETTISEN NEUVOTTELUKUNNAN KANNANOTTO ARVIOINNISTA

Oppimisen arviointi on olennainen osa opettajan työtä. Arvioinnin pitää olla oikeudenmukaista, tasapuolista ja totuudenmukaista. Arvioinnilla on monia tavoitteita, ja ne voivat joskus olla ristiriidassa keskenään.

Arvioinnin tarkoitus on kannustaa, tukea oppimista ja ohjata opiskelua mutta myös tarjota peruste opiskelijavalinnoille ja karsinnalle. Siksi arviointi vaikuttaa merkittävästi oppilaiden ja opiskelijoiden tulevaisuuteen, eivätkä arvioinnin pedagogiset ja juridiset periaatteet ja tavoitteet aina osu yksiin.

Arviointi perustuu aina joihinkin kriteereihin, jotka voivat olla absoluuttisia tai suhteellisia. Luokittelu on teoreettinen, koska käytännössä erilaisia arviointikriteerejä käytetään rinnakkain.

Absoluuttisessa arvioinnissa osaamista verrataan kiinteisiin kriteereihin, suhteellisessa muiden osaamiseen. Koululuokassa arviointi on inhimillisistä syistä monesti enemmän suhteellista kuin absoluuttista, vaikka kaikkiin sovellettaisiin samoja arviointiperusteita.

Esimerkiksi lukiossa, jonka sisäänpääsykeskiarvo on matala, ei haluta antaa jatkuvasti vain alimpia arvosanoja, vaikka arvioinnissa käytettävät kriteerit ovat tavoiteperusteisia eli absoluuttisia. Arvioinnin sitominen tiukasti osaamisen yleisiin kriteereihin johtaisi joissakin ryhmissä ja kouluissa siihen, että oppilaat ja opiskelijat saisivat voittopuolisesti huonoja arvosanoja, mikä aiheuttaisi toistuvia opiskelumotivaatiota rapauttavia epäonnistumisen kokemuksia.

Toisaalta ongelmana voi olla myös liian tiukka arviointi, jos arvosanainflation peilossa joissakin kouluissa tai ryhmissä on selvästi vaikeampi saada hyviä arvosanoja kuin toisissa.

Absoluuttisen ja suhteellisen arvioinnin lisäksi voidaan puhua myös diagnostisesta, formatiivisesta ja summatiivisesta arvioinnista. Diagnostinen arviointi kohdistuu ennen muuta oppimisen edellytysten ja olosuhteiden arviointiin. Sen avulla opetusjärjestelyt voidaan sovittaa ihanteellisesti oppijoiden kunkinhetkiseen osaamiseen.

Formatiivinen arviointi pyrkii selvittämään oppimisen edistymistä ja toisaalta tukemaan ja ohjaamaan oppimista tavoitteiden suuntaisesti.

Summatiivinen arviointi kohdistuu yleensä tuloksiin eli siihen, miten oppiminen on onnistunut ja miten opiskelija on saavuttanut tavoitteet. Summatiivinen arviointi on jälkikäteistä eikä enää ohjaa opettajan ja oppijan työskentelyä kuten formatiivinen arviointi.

Opetusalan eettinen neuvottelukunta pitää ongelmana sitä, että samantasoinen osaaminen arvioidaan eri arvosanoin eri kouluissa. Tämä johtuu suhteellisen arvos-
telun korostumisesta absoluuttisen kustannuksella. Tilanteen korjaamiseksi neuvot-
telukunta ehdottaa, että perusopetuksessa vahvistetaan valtakunnallisia arviointipe-
rusteita, ne muotoillaan nykyistä konkreettisemmin ja arviointi ankkuroidaan vah-
vemmin näihin kriteereihin.

Neuvottelukunta pitää epäkohtana myös sitä, että arviointikäytännöt voivat vaihdella
paljonkin erityisesti alakouluissa. Joissakin kouluissa numeroarviointi on lopetettu
kokonaan. Neuvottelukunta katsoo, että selvästi erilaiset arviointikäytännöt vaaran-
tavat lasten yhdenvertaisuuden: osa oppilaista saa numeroarvioiteja vasta yläkou-
lussa, toiset ovat totutelleet arvosanoihin jo vuosia aiemmin. Koska joitakin kouluai-
neita ei opeteta enää seitsemännen luokan jälkeen, tilanne voi pahimmillaan olla se,
että jo ensimmäinen numeroarvio merkitään päättötodistukseen ja se vaikuttaa op-
pilaan jatko-opintomahdollisuuksiinsa kuten lukioon pääsemiseen. Ensimmäinen
numeroarvio voi olla yllättäväkin eikä mahdollisuutta arvosanan parantamiseen ole,
joten tilanne ei ole oppilaan kannalta reilu.

Neuvottelukunta pitää tärkeänä, että kaikissa alakouluissa totutellaan numeroarvi-
ointiin viimeistään viidenneltä luokalta alkaen. Numerot antavat tarpeellista tietoa
oppimistavoitteiden saavuttamisesta niin oppilaille kuin heidän vanhemmilleenkin.
Oppilaan on tärkeää myös saada tietää ja oppia ymmärtämään, mistä tekijöistä nu-
mero muodostuu ja miten omaa suoritustaan voisi parantaa.

Sanallista arviointia ja varsinkin itsearviointia käytettäessä on huolehdittava siitä,
että se ottaa huomioon oppilaan iän ja on riittävän konkreettista ja ymmärrettävää.
Lukiossa on tärkeää, että suhteellinen (formatiivinen) arviointi ei painotu liiaksi ab-
soluuttisen (summatiivisen) kustannuksella, koska lukion päättävät ylioppilaskirjoi-
tukset joka tapauksessa mittaavat osaamista yleisten tavoitteiden saavuttamisen ja
valtakunnallisen tason näkökulmasta.

Arviointi on opettajan virkатыötä, ja opettajalla on oltava siihen hyvät valmiudet.
Neuvottelukunta suosittelee, että opettajien perus- ja täydennyskoulutuksessa kiin-
nitetään nykyistä enemmän huomiota arviointitaitoihin. Neuvottelukunta pitää tär-
keänä kehittää valtakunnallisia arviointivälineitä, esimerkiksi monipuolisia tehtäviä
sisältäviä arviointipankkeja, joiden avulla opettaja voi suhteuttaa oman arviointinsa
kansallisiin standardeihin. Pakollisia kansallisia testejä neuvottelukunta ei pidä tar-
koituksenmukaisina.

Arvioinnin eettisiin periaatteisiin kuuluu myös sen varmistaminen, että arvioidaan
opiskelijan omaa osaamista. Etä- ja verkko-opetuksen yleistyessä on syytä soveltaa
menetelmiä, joilla voidaan varmistaa, että opiskelija on itse tehnyt kokeet tai muut
arvioitavat tehtävät. Varmistamista tarvitaan opiskelijoiden tasapuolisen kohtelun ja
erilaisten opiskelumuotojen yhdenvertaisuuden takaamiseksi.